

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



ILLUSTRERADT NYASTE SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 16.) Ut kommer hvarje Söndag. Göteborg den 20 April 1851. Pris för år: 4 Rdr. B.co. (V. årgången)

Riquetti, greve af Mirabeau.

Född 1749. Död 1791.

Ordets makt har väl aldrig upplefvat större, men derjemte också mer tragiska triumfer, än genom denna vidunderligt store talare, som med fläkten af sin mun upp-tände en revolution, men sedan icke egde kraft att hejda densamma, och sålunda, under en blandning af strid och ånger, på visst sätt omkom i sitt eget verk. — Honoré Gabriel Victor Riquetti, greve af Mirabeau, född 1749 i Egreville i Provence, härstammade från en mycket ansedd familj. Lågande passioner i en bergfast kropp drefvohonom oemotståndligt än till förslager och handlingar, än till utsväfningar och dårskaper, helst den ensidiga och despotiska uppfostran, han njöt, endast ålade honom ett öfvergående moraliskt tvång, i stället att gifva honom en varaktig sedlig riktning. I sitt fjortonde år inträdde han i en pension, der han tvenne år studerade matematik, lärde musik och teckning, samt med skicklighet idkade kroppsöfningar. Han författade några poemer, och bildade sin smak genom Lockes skrifter, dem han hade att tacka för sin ypperliga logik, grundvalen för hans vältalighet. Ur skolan trädde han i en garnison, och för hans lättfärdiga umgän-

geskrets blef det icke svårt, att bringa till fullt utbrott de begär, som slumrade hos honom. Hans far, en hård, i bestraffning af olydnaden till och med grym man, bragte det derhän, att han blef inspärrad på ön Rhé och skulle afsändas till de Holländska kolonierna, hvilket dock förståndiga vänner visste att omintetgöra. Detta öfverskridande af fadersväldet bestämde aldrärförst sonens åsichter om despotism, och väpnade honom mot tvånget med förhöjd energi. Efter sin befrielse blef han sänd såsom volontär till Corsica, der han genom sitt välförhållande steg till dragonkapten, men

sedermora, då hans far icke ville köpa honom något kompagni, lemnade militärståndet och öfvergick till landthushållningen. Det lyckades honom, att 1771 vinna den sköna fröken de Marignane's hand, hvilken förbindelse derjemte gaf honom utsigt om ett rikt arf. Men hans böjelse för slöseri ådrog honom en skuldbörda af 160,000 livres, hvilket gaf hans kärlekslöse fader tillfälle, att vid Chatelet i Paris utverka ett interdikt mot sin son, och derigenom mycket inskränka denne. Dock lefde Mirabeau lyckligt med sin maka, tills han 1774 öfverraskade henne vid en förbuden

breffvexling. Han förlät, öfvergaf sedermera den af fadren honom lagligen anvista uppehållsort, men blef, i kraft af en ny arresteringsorder, den 23 Dec. 1774 inspärrad islottet If. Här fördref han sin tid med en täck fångvakterska, skref, när fadren förebrädde honom hans overksamhet, sitt redan förut började "Försök om despotismen," och gjorde sin far derigenom ännu mer förbittrad. Ändtligen fick han, med den senares samtycke, begifva sig till Joux vid Pontarlier, hvarest han, då hans hustru icke det ringaste bekymrat sig om honom under hans fångenskap, fattade en evärmisk kärlek till Sophie, den 79-årige presidenten Lemou-niers maka. Detta



Riquetti, greve af Mirabeau.

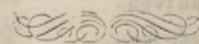
förhållande nödgade honom att fly till Dijon, dit Sophie följde honom. Här, genom fadrens åtgärd hotad med en ny arresteringsorder, flygtade han med Sophie till Holland, lefde derstädes af sina arbeten såsom skriftställare, och skickade memoirer mot sin far utomlands. Sophies man anklagade honom för hustruns olagliga bortförande; Mirabeau blef derföre i Frankrike dömd till döden, och hans bild hängd i galgen. Fransyska kommissarier häktade den 17:de Maj 1778 honom och Sophie i Holland samt återförde båda till Paris. Han bragtes till fängtorneret i Vincennes, men Sophie till St. Clara-klostret i Gien. Under sin nära treåriga fångenskap skref Mirabeau de berömda "Brefven till Sophie," försvarsskriften mot sin far, ett mästerstycke af värtalighet och logik, samt den djerfva och manliga afhandlingen om *lettres de cachet*. Den 17 Dec. 1780 erhöi han äntligen sin frihet, och i Augusti 1782 upphäfdes den mot honom fällda dödsdom. Äfven Sophie blef frigifven, och återfick sin hemgift. Mirabeau begaf sig åter till Provence, sökte fåfångt förmå sin hustru att återvända till honom, reste till London, samt författade åtskilliga politiska och statekonomiska skrifter, hvilka tillskyndade honom stor ryktbarhet. Dock gjorde han fruktlöst ansökning om konsulsbeställningen i Hamburg eller Danzig; finansministern Calonne uppdrog åt honom deremot en svår mission till Berlin, hvars resultat blef hans snillrika, men i många hänseenden oriktiga verk "om Preussiska monarkien." På Fredrik Wilhelm II:s befallning måste han lemna den Preussiska staten, återkom utblottad på penningar till Paris, der han i sina skrifter angrep flera missbruk med snille och frimodighet, gjorde sig ett namn, men äfven skapade inflytelsrika fiender. Redan var befallning gifven att häkta och föra honom till Indien, när abbé Perigord (Talleyrand) och duc de Lauzun utverkade nämnde befallnings återtagande. Då nu riksständerna sammankallades, begaf han sig, för att blifva vald, till Provence, men uteslöts från valet för adelsståndet genom de stora feodalgodsens egare. Han skyndade att köpa en klädesbod, blef vald såsom klädeskrämhandlare, och talade nu för tredje ståndets rättigheter. I riksständens plenum beherrskade han snart mängden genom sin stormande, men klara värtalighet, och de viktigaste beslut, konstituerande församlingen fattade, gingo på hans motion igenom. Han älskade väl monarkien, ja äfven adeln, men visste att skickligt dölja böjelsen för den senare, och sålunda vinna en oerhörd popularitet. Hade Ludvig XVI utnämnt ho-

nom till premier-minister, så torde måhända han allena varit i stånd att qväfva revolutionen genom en skicklig motrevolution. När hofvet den 23 Juni 1789 ville upphäfva församlingens session, satte sig Mirabeau deremot, sannolikt emedan den jemna förbehållsamheten hos konungen, till hvilken han gerna velat närma sig, relade hans ömtalighet, och drog derigenom, utan att egentligen vilja eller ana det, liksom stormklockan till revolutionen. Han kastade sig i folkets armar, emedan hofvet försmädde hans bistånd. Äntligen lät konungen sig förmås, att unna Mirabeau ett samtal, hvarvid denne utvecklade sättet, huru styrelsen kunde hjälpas. Hofvet skall då hafva betalt Mirabeaus skulder, som utgjorde öfver 200,000 livres och tillförsäkrat honom en månatlig pension af 6000 livres, men Mirabeau förelägt detsamma två planer till en motrevolution. Mirabeau höll jemväl efter konungens misslyckade flygt mot denne sitt gifna ord, och drottningen, som i början hyste en obenägenhet mot den djerfve usurpatorn af folkväldet, skänkte honom sedermera, icke utan skäl, sitt ovilkorliga förtroende. Emellertid misstänkte man redan hans förbindelser med hofvet, när han, blott 42 år gammal, den 2 April 1791 dog i Paris af en hetsig feber, andra påstå af bibringadt gift. Hans sista ord skola hafva varit: "Jag tager smärtan öfver monarkien med mig; faktionens anhängare skola dela dess spillror." Mirabeaus död försatte hela Paris i bestörtning och sorg. Hans lik bisattes med stor prakt och högtidlighet samt under ett ofantligt tillopp af folket i den nya Genoveva-kyrkan, som för hans skull invigdes till Pantheon. Men när det sedermera (i December 1792) blef bekant, det Mirabeau och Talleyrand haft för afsigt att taga konungen ur de sammansvurnes händer, så beslöto de förgrymmade Jacobinerne att förklara Mirabeau förlustig den ärofulla benämningen af en stor man; folket krossade hans bröstbild, och kastade hans ben utur Pantheon. Deremot befallte 1800 Bonaparte, såsom förste konsul, att uppställa hans bildstod bland store mäns af alla nationer i Tuilleriesnans galleri.

Hos Mirabeau förenade sig stora egenskaper med stora fel, lysande snillegäfvor med låga passioner, hvaraf man dock får skriva mycket på en förfelad uppfostrans och en vanslägtad tids räkning. Han var förslagen och outgrundlig, men äfven godhertad och trogen, och revolutionens grymheter blefvo för honom främmande. Folkrepresentant af egensinnighet och fåfånga, var han i hemlighet hofvet tillgifven, och

förnekade således åtminstone sin öfvertygelse icke ovilkorligt, om han lät sig betalas af hofvet. Storartad och djerf i sina åsigtter, var han liten och svag i sina grundsatser, förstörde med våldsam hand, och ångrade det sedan, när kraft felades honom, att åter uppbygga det öfveriladt nedrifna. "Sofisteri — säger Papon i sin historia om Franska revolutionen (på Tyska och intill nyaste tid fortsatt, hos C. A. Hartleben i Pesth 1841) om honom — var hans förnämsta vapen, det han med största färdighet visste att begagna. Om han på tribunen syntes än så upprörd, var dock hans iure så lugnt, att han tydligen såg hvilka lidelser han måste sätta i rörelse, hvilket parti han bland de för handen varande borde omfatta, huru han kunde s'rida mot dem och bjuda en plan spetsen eller göra den löjlig. Hans uttryck var lefvande och nytt, hans svar snabbt, hans röst väljudande, hans åtbörder betydssamma; en rik inbillningskrafts skimrande kolorit prydde hans föredrag, när han talade passionernas språk, och hans fasta, säkra ton beherrskade de okunnige och svage. Med dessa egenskaper förband han gifvan, att nedlåta sig till sina åhörarens insigtter och fattningsförmåga, samt att framtrolla för dem sådana begrepp och bilder, de der mest kunde smickra och vinna dem. För honom var folkets lättrogna enfald ingen hemlighet, och med synnerlig lätthet visste han att smida ränkor, uppdikta iögner och påfinna de säkraste medel att förvilla hopen, i det han än uppskrämde dess naturliga rädsla, än smickrade den, än åter uppväckte dess fåfånga och vinningslystnad. Dessa trenne driffjedrar satte han än hvar för sig, än alla samfäldt i rörelse, när han ville verka på mängden."

(Ny Plutarch.)



Geologiska Bilder.

(Forts. fr. N:o 15.)

Då samtidigt i det inre afsvälningen alltid fortgick vidare, så måste nödvändigtvis dessa eruptivmassor med tiden framkomma ur alltid djupare regioner. Men då nu, efter all sannolikhet, beståndsdelarna i det hetflytande klotet någorlunda hade fördelat sig efter deras specifika vikt, så är det blott en naturlig följd, att de sednare framträngande (nyare) eruptivstenarna också äro något annorlunda sammansatta än de äldre. Detta förklarar till en del olikheten af de, under särskilda tidrymder utgjutna lava-artade eruptivstenarna.

Återvändande till ytan, finna vi här vattnet i fortfarande rörelse och derigenom i geologisk verksamhet. Då dess afsättningar hade på någon del af jorden uppnått en mycket stor tjocklek, förhindrade dessa till en viss grad den här förut fortgående värmeutstrålningen, och kunde således föranleda ett lokalt stigande af temperaturen under sig, i det här efterhand den innantill tilltagande värmskalan igen återställdes, likasom också i de trakter, der dylika afsättningar icke egt rum, eller åtminstone inga så stora. Men derigenom måste icke blott en del af den tidigare bildade stelningskorpan inifrån utåt åter hafva blifvit omsmält, utan de derofvanpå aflagrade schiktade stenarterna kunde också lätt genom länge ihållande inverkan af värmen under högt tryck hafva blifvit väsendtligen förändrade och i synnerhet förvandlade ifrån ett mekaniskt agglomererat, till ett kristallinskt tillstånd. Detta är en förklaring af kristallinska skifferstenarters uppkomst, såsom gneis, glimmerskiffer, hornblendeskiffer o. s. v.

Men till och med dessa aflagrande stenarter, som efterhand mer eller mindre betäckte hela den ursprungliga ytan, sönderbrändes och genombröts af eruptivstenar, och der detta skedde i någon stor skala, der inträdde också dylika inverknings och förvandlingar i följe af de mäktiga eruptivmassorna, hvilka förryckte, sönderbrändes, uppreste och hopvek de genombrutna schiktade lagren på mångfaldigt sätt ur deras ursprungligt horisontala läge.

Eruptivstenarne hafva genom deras våldsamma framträngande ur djupet tillika blifvit orsaken till bergens och klippornas uppkomst, hvilket vi i en sednare afdelning skola speciellare omtala.

Den hypotes, som vi här hafva framställt blott i dess allmänaste konturer, förklarar tillika, hvarför de äldre periodernas (de äldsta afsatta formationernas) försteningar äro af en sådan organisation, att de berättiga att sluta till ett allmänt varmare klimat på hela jordytan och alls icke till någon för olika zoner fördelad temperaturskillnad, emedan den dåvarande inre temperaturen måste hafva öfvervägt all inverkan af solen, och den står tillika i en förträfflig harmoni till det factum, att än i dag temperaturen i jordens inre tilltager i samma mån som kommer djupare och det, så vidt man kunnat iakttaga, med omkring 1 grad Celsius på hvarje 100 fot.

Slutligen äro också alla så väl nutidens som det förlutnas vulkaniska företeelser helt och hållet och på det enklaste förklarliga genom att lägga denna hypotes

till grund, hvilket vi också skola finna uti en utförligare, längre fram förekommande afdelning.

De geologer, hvilka hylla ofvanstående hypotes, hafva nu upprepat dessa frågor: fortgår denna jordens afsvalning ännu? — är det fallet, huru hastigt fortgår den? huru tjock är för närvarande den stelnade skorpan? och hvad skall det slutliga resultatet blifva af denna fortgående afsvalning? Dessa frågor låta öfverhufvud, under förutsättning af hypotesens rättighet, till en del temligen bestämdt, om också just icke med noggranna siffervärden, besvara sig.

1) Afsvalningen fortfar visserligen ännu, om kanske icke just numera genom allmän utstrålning i verdensrymden, så dock ganska säkert genom den vulkaniska processen och några dermed noga sammanhängande företeelser.

Hvarje lavaström bortför från jordens inre en liten quantitet värme, som icke genom något åter ersättes, hvarje varm eller het källa uppbringar ur djupet till ytan en viss värmemängd, och äfven dessa små constanta värmeförluster ersättas icke af något, ty solvärmens tränger, enligt alla iakttagelser, aldrig ned till sådana djup, hvarur dessa varma källor utspringa.

En värmeförminskning i jordens inre måste tillfölje deraf ännu ega rum; men den kan, i jemförelse med det förhanden varande quantum värme, vara så ringa, att den väl icke låter mäta sig med våra apparater, utan blott theoretiskt bestämma sig såsom verklig. Och i verkligheten så ringa är den också; hvilken sats tillika innehåller ett svar på den andra frågan. Det har hittills ännu icke lyckats att göra någon slags mätning af värmens aftagande, man har endast förmått bestämma dess möjliga maximum på följande ganska sinerika sätt:

De äldsta astronomiska bestämmanden, hvaraf jordens svängningstid om sin axel, alltså dagslängden, låter beräkna sig, häröra från astronomen Hipparches, som lefde för 2000 år sedan i Alexandria. Enligt dessa hans beräkningar visar det sig, att denna svängningstid sedan dess ännu icke förändrat sig en hundraedels sekund. Men nu låter det bevisa sig, att åtminstone en så stor förändring skulle hafva inträdt, om jordens sammanlagda temperatur hade sedan den tiden förminskat sig endast $\frac{1}{170}$ af en thermometergrad; ty hvarje afsvalning är förenad med en förminskning af kropparnes volum; men hvarje förkortning af jordens diameter skulle, enligt mekanikens lagar, haft en ökad omsvägnings hastighet till följd; och man har beräknat,

att $\frac{1}{170}$ grads temperatursförminskning nödvändigt skulle redan förorsakat en förkortning af dagslängden med $\frac{1}{100}$ sekund, hvarföre nu alltså icke heller jorden under förloppet af 2000 år i dess totalitet kunnat blifva $\frac{1}{170}$ grad kallare.

Deraf visar det sig huru utomordentligt långsamt jordens afsvalning måste försiggå, utan att det är möjligt att med siffror verkligen uttrycka detta fortskridande.

Om vi ville antaga, att jordens totaltemperatur blott vore $+500$ grader, hvilket enligt vår hypotes om dess hettflytande inre säkert är mycket för liten, och storleken af dess afsvalning uppgick under 2000 år till $\frac{1}{170}$ grad, hvilket säkert är för mycket, så skulle dock innan afsvalningen till 0 grad (utan att taga i beräkning ytans ständiga uppvärmning af solen) erfordras en tidrymd af 170 millioner år, hvilket likaledes torde vara att anse som ett ganska säkert för lågt bestämdt minimum.

Den tredje frågan, som vi ofvanför framställde, var den: Huru tjock är väl nu stelningskorpan?

Förutsatt, att värmens tilltagande i jordens inre vore helt och hållet likformigt ända till gränsen af det flytande tillståndet, så skulle ungefär vid $5\frac{1}{2}$ mils djup den värmegrad vara att finna, vid hvilken lavan smälter, och vid 10 mils djup skola säkert de flesta stenarter vi känna befinna sig i smält tillstånd.

Följaktligen kunde alltså den stelnade skorpan tjocklek blott belöpa sig till omkring 10 mil. Men det är icke sannolikt, att temperaturen i jordens inre tilltager helt och hållet likformigt, ja i enskilda fall har man redan varseblifvit ett litet aftagande i förhållande till djupet. Dertill kommer ytterligare, att också det höga trycket möjligtvis kan förminska ämnens smältbarhet, nog af, det är redan af dessa omständigheter sannolikt, att tjockleken af den stelnade jordskorpan öfverstiger 10 mil. Men nu har man också på astronomisk väg försökt att bestämma denna tjocklek genom beräkningar, hvilka äro grundade på jordaxelns nutation och nattjemnans præcession. Genom dessa beräkningar har man funnit en tjocklek af 200 mil, men också denna är på intet vis tillförlitlig, då man (hvilket dock här vore nödvändigt) icke känner den starka tryckningens förlåtande och den mycket höga hettgradens utvidgande verkningar. Man anser därför detta (200 mil) för högt, och geologerna antaga med ett ungefärligt uppskattande af facta, att tjockleken af den fasta jordskorpan uppgår till 20 å 50 mil.

Den fjärde af de ofvanstående frågor-

Industriutställningen i London.

(Forts. fr. N:o 15)

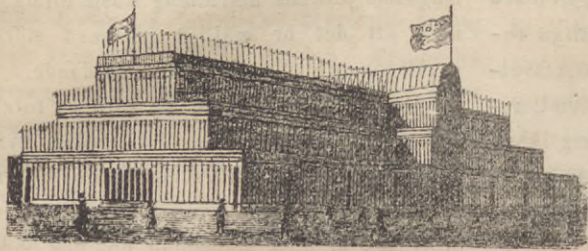


Fig. 18. Porslänsvas i Roccocostyl från Porslänsfabriken i Meissen.

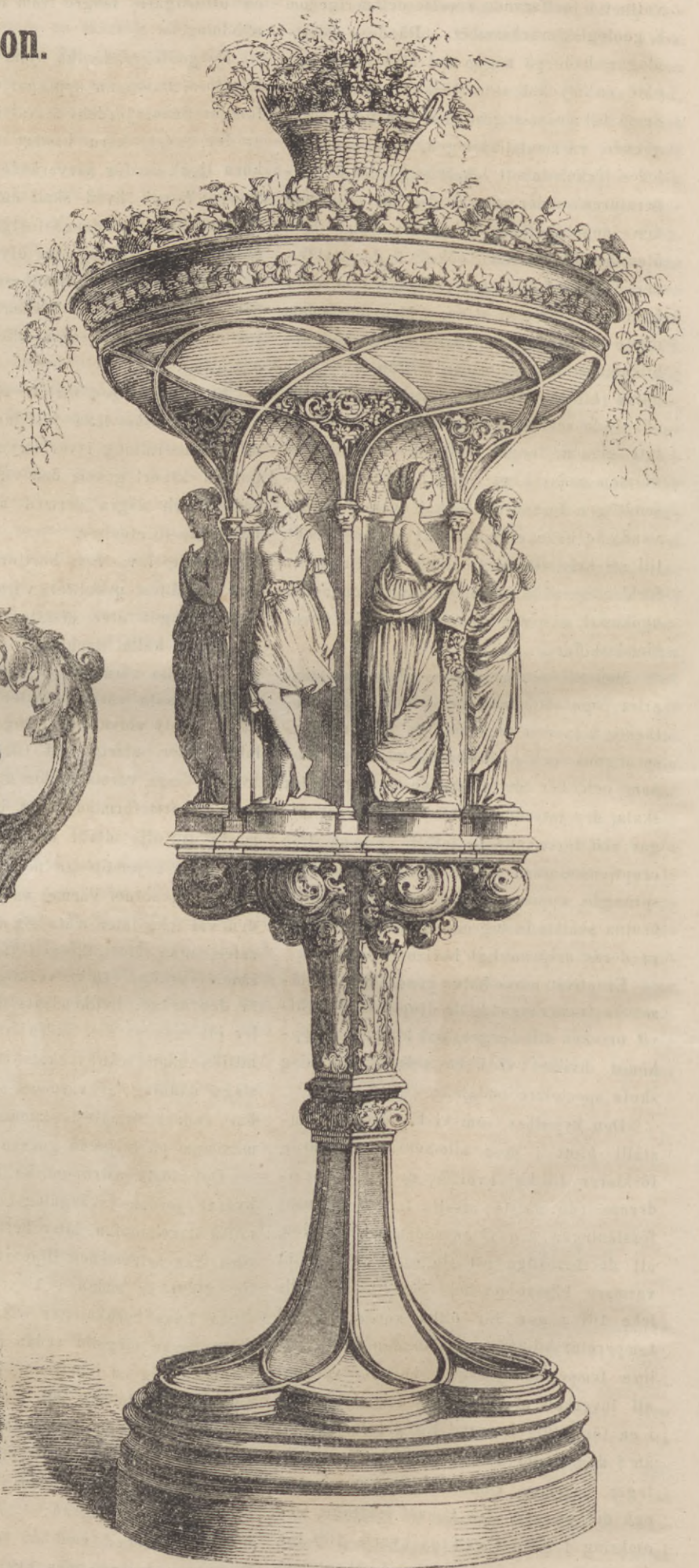


Fig. 17. Bronsvas af H. Gasser i Wien.



Fig. 19. Fapperslåda, klädd med violett kläde från A. Renels etablissement i Wien.



Fig. 20. Vaser och fat från Porslänsfabriken i Meissen

na: Hvad skall blifva s'utliga resultatet af denna fortfarande afkyllning? låter i visst afseende på det fullständigaste besvara sig, då det lär icke är fråga om något bestämdt talvärde.

Detta slutliga resultat skall nemligen blifva ett fullkomligt stelnande af hela jordens inre. Om dertill erfordras 170 millioner eller likaså många billioner år, det är något som här alls icke angår oss, här handlar det blott derom, hvad förloppets resultat skall blifva, om det så fortskrider som det nu består, hvilket åter säkert icke kan obetingadt förutsättas, emedan vid en viss tjocklek af den stelnade skorpan all vulkanisk verksamhet skulle blifva omöjlig och emedan genom den vulkaniska processens upphörande äfven den viktigaste modälitet af värmeförlusten skulle upphöra.

Man kunde nu förmoda, att redan blott derigenom skulle jorden med tiden, i anseende till värmebrist, blifva obeboelig för organismer. Men det är icke nödvändigt. Den vulkanska verksamheten och allt, som dermed står i en nära förening, t. ex. de hela källorna, skola väl slutligen upphöra. Men temperaturen af jordens yttre yta är redan nu blott beroende af solstrålarna. Jordens inre värme lemvar nu mera dertill intet väsentligt bidrag, så som det i tidigare jordperioder visserligen tyckes hafva varit fallet. Derfor lærer heller aldrig jordklotets totaltemperatur kunna nedsjunka under medeltemperaturen af dess yta, emedan derunder ingen ytterligare värmeförlust är tänkbar.

Skulle emellertid en gång verkligen all vulkansk verksamhet utslöckna på jordklotet, så blifver den oundvikliga följden deraf, att vattnets oafbrutna nivelleringsprocess icke mera skulle ega någon motvigt. Alla ojemnheter, alla framstående föremål, alla berg, ja allt fast land skulle då småningom förstöras af vattnet, och oceanens fördjupningar skulle dermed utfyllas, utan att nya former af denna art skulle frambringas genom vulkanisk verksamhet, så att hela jordens yta slutligen då, likasom i början vid vattnets uppkomst, skulle kanske en längre tid blifva betäckt af hafvet.

Men huru lång tid skulle vattnet behöfva till en så fullständig nivellering? I alla händelser så många trillioner år, att det är en omöjlighet att göra sig en bestämd idé om en så stor tidrymd.

(Forts.)

Roms Ruinverld.

(Forts. o. sl. fr. No 15.)

De gigantiska marmorbilderna af de tvenne hästämjarna jemte andra statyer i romersk vapenskrud uppstiga nu framför oss. Ofvantill i midten af det capitoliska palatset öfverraskas vi af den på sitt postament likasom lefvande, i triumfstege oss mötande, riddarstatyen af kejsar Marcus Aurelius, sitt folks fader. Här står det praktfulla senatspalatset, der poeterna krönades, med dess tvenne sidobyggnader, det capitoliska museet och conservatoreernas palats, på det gamla capitoliets forna grundvalar. Der bakom ruinerna af sjelfva det gamla capitoliet, Quiriternas borg med sina jättemurar och bågar, och der bredvid det tusenåriga gruset af flera berömda tempel och de gamla prestboningarna. Från den ojemna, ofta vildt söndersplittrade förstöringens mark, höja sig upp emot himmelen trenne pelare med sina kapitäl och gesimsar, den dundrande Jupiters odödliga tempelruiner, ett Concordietempels kolonnader, och ensamt höjer sig en hög hemlighetsfull pelare sörjande upp i luften ur de vidt omkring lagrade byggnadskonturerna af en helgedom, hvars ruiner betäcka marken. På denna sidan är också den en gång så fruktade tarpejiska klippan, från hvilken förbrytarna nedstörtades, men hvars fasliga afgrund tiden igenfyllt. Öfver ofantliga stenblock, architravruiner, kapitäl, sönderbrutna pelare stiger man på denna vilda terräng upp och ned till Septimii Severi triumfbåge, hvilken vår afbildning framställer nedantill i venstra hörnet, och hvilken i hela sin storartade men tunga prakt, med sina krigiska basreliefs, troféer och tydliga inscriptioner uppfyller åskådaren med boundran. Och härmed komma vi in i den stadsdel, som afbildningen i No 14 åskådliggör för läsaren.

Triumfgatan, rundt omkring belagd med bred stenväggning, förete en ny ruinverld, hvarest sarkophager och andra forniemningar blifvit uppdragna ur grafvens djup och förer oss till *Forum Romanum*, hvilket nu, som bilden visar, är en ödslig, med träd besatt betesmark, hvarest boskapen har sitt tillhåll ned Ny-Romarnes trasiga gestalter och derför kallas *Campo vaccino*. Från capitoliska höjden lär man bästa utsigten åt Forum och trädgrupperna vid *via sacra* jemte dess ruiner, hvilka omgifva hela nejden med ett fortlöpande ruinverk, blandade med usla boningar och smaklösa kyrkor.

Murarne på undra kanten af bilden är kvarlemningar af ett Saturnustempel. Längre uppåt visar sig Phocas' förenklade pelare, och der ofvanöfver, något åt venster, synas tre korintiska pelare, hvilka man vanligen antager för lemningar af ett Jupiter Sators tempel, men hvilka sannolikt tillhörde hotellet för främmande gesandter. Långt ner till höger, visar sig Vespasians imponerande tempel. Följande den åt venster förande *via sacra*, träffa vi på det ännu temligen bibehållna Antonius' och Faustinas tempel, och straxt bakom framträder Remustempels runda murar, under det att ur det yttersta hörnet till venster Adrianskyrkan (fordom *Basilica Aemilia*) framträder, till hälften gömd af ett träd. Går man fram förbi Remustemplet, vid det ställe, der det gapande svalget tillslöt sig öfver Curtius, vidare förbi de ställen, der en gång Curiaternas troféer, Duilius' segerstecken, Julius Cæsars och så många andras hedersmonument stodo, så uppdyka plötsligen de tre mäktiga bågarna af det labyrintiska Fredstemplet, med omätliga stenblock, hvilka hafva förvandlats till klipphögar med blomstrande vingårdar, under det att Titi berömda Thermer eller bad höja sig till venster på väldiga fundament. Allt mer och mer höjer sig nu Roms ruinmajestät emellan de, det högre öfra hörnet intagande aventinska och palatinska höjderna. Ruinerna på den sistnämnda äro de chaotiska lemningarne af de gamla kejsarpalatset, hvars salar en gång voro inlaggde med guld och ädelstenar och hvars omfång omslöt ångar och dammar. Omedelbart derunder står Romuli runda tempel, försedt med ett modernt tak; till venster öfver kejsarpalatset, der, hvartåt den yttre muren drager sig, ligga Caracallas bad, och emellan kejsarpalatset och gesandthotellets tre pelare de storartade, men chaotiska konstruktionerna af den genom Augustus åter uppbyggda *Curia Hostilia*, som på tvenne sidor är omgifven af smaklösa nybyggnader. Der, hvarest ofvantill i midten af bilden träden sluta, prälar ensamt stående Titus' triumfbåge, och straxt ofvanför den med bilder rikt smyckade Constantius.

Men öfver Fredens tempel, mot bakgrunden af bilden, höjer sig det uppåt himmelen sträfvande, ofantliga *Colosseum*. De största amphitheatrar, ja till och med den i Verona för sin storlek berömda, försvinna i jämförelse med denna jättebyggnad, som med sina gigantiska hvälfda våningar och

derofvanpå upptornade korinthiska pilastermurar, höjer sig i ett utomordentligt omfattning och låter det gamla och nya Rom synas omkring sig så litet och dvärgaktigt. På detta ställe blifver man timalt stående likasom förtrollad, besöker det alltid ånyo, och återvänder alltid lika betagen och entusiasmerad derifrån till de öfriga Roms ruiner, hvars oförstörbara krona det är, änskönt Ripettas hamn, Cancellarierna och de ofantliga palatsen Farnese och Venezia blott uppbyggdes af dess grus. Det höjer sig betydligt öfver den på bilden omedelbart ofvanför placerade Lateranen.

Men från de högsta jätteruiner, som, triumferande öfver alla tider, höja sig mot himmelen, nedstiga vi uti de icke mindre gigantiska ruinerna i djupet; i dessa underjordiska palatser och praktlokaler, som äro bekanta under namnet af baden, och af hvilka vi redan ofvanför, med afseende på deras läge, hafva betecknat tvenne. Man skall i sanning vara i ovisshet vid afgörandet, om Romarefolkets majestätiska glans framträdde herrligare i solens glänsande sken eller fackelljusets. Väl ligga Antonins, Caracallas, Diocletians och Titus' bad uppslukade af gruset från nya byggnadsverk och de deröfver stående vinbergen och trädgårdarne; men af deras grundritningars konstruktioner, af de enskilda ruinerna och ännu bättre af de på marmorplåtar oss öfverlemnade planer (hvilka gifva så många upplysningar om Roms sjunkna herrligheter), måste de i prakt och slöseriets höjd hafva öfverträffat allt. Ofantlig var vidden af dess terräng, på hvilken vid hvarandra ställda byggnader af alla former: fyrkantiga, aflånga, octogena, runda kupoler med salar och rader af badrum, korridorer, gångar, vattenbehållare, portiker, kaskader och praktrum framställa en underjordisk lyxverld, hvars belysning, som måste hafva varit praktfull, emedan konsten annars förgäfvades hade utgjutit sin förtrollning i jordens djup, då ingen solstråle, på grund af deras konstruktion, dit kunnat intränga. Likaså obegripligt synes det förnöda vattnets af- och tillopp uti de ofentliga och de förnämares badkamrar, i det man icke finner någon kanalförbindelse med de ofta aflägsna aqueducterna. Skulle kanske tusentals slafvar hafva måst bringa vattnet från och till alla jordsändar? — Med stadse tilltagande förvåning följer man nemligen i det redan omnämde Titus' kejsarbad, hvilket byggdes på Nero-palatsets grundval, den förutgående vägvisaren med vaxljus, fästade på öfver hvarandra bundna stänger, i dessa underjordiska salar. Han upplyser dermed arkadernas och korridorernas plafonder, betäckta med ritningar och målningar, helt och hållet liknande dem i Pompeji och Herculanium, utmärkt vackra och med friska, bibehållna färger, helt och hållet beräknade för perspektivet. Stora, ännu fullständiga hvalf höja sig med pelare och bågar; lemningar af marmortrap-

por, dörrgesimser, gallerverk möta oss, och i beundransvärd symetri ordna sig gemaker och salar bredvid hvarandra, grusade i deras djup, så en ännu lång följd af andra låta förmoda sig. Många hålur och nischer dyka upp, hvilka gömde de dem beröfvade statyer och konstbilder. Uti en af dessa stod den verldsberömda Laokoon. Fransmännen hafva den förtjensten, att synnerligen hafva befördrat dessa utgräfningar, äfvensom man har dem att tacka för promenadanläggningarne omkring Rom. Föröfrigt får man till ära för romerska regeringen tillstå, att den, i synnerhet i sednare tiden, varit mån om, att allt mer och mer undanrödja gruset och jorden från de deraf höljda skatter af fornlemningar.

Vi ila från detta praktruinbad åter in i staden och komma till Trajans Forum i närheten af *Ara coeli* vid Capitolium. Midt emellan borgerliga husrader utbreder sig en stor plats, på hvilken en stor rectangelformig fördjupning, omgifven af gallerverk, ligger; detta är den gamla klassiska Romarejorden. Den är betäckt med ruiner af en Basilicas pelare, af stympade statyer, piedestaler och andra okänneliga stenar, hvilka i hög grad fängsla fornforskarne. Men ur sin i en halfcirkel utgående ända höjer sig majestätiskt kejsar Trajans höga triumfspelare. På uppåtsträfvande omslingrande band ser man i förträffliga basreliefs hans segertåg mot Dacierna afbildade, med de sällsammaste gestalter i prakt- och vapensmycken: — ett helt studium för konstnärer och skriftställare. Denna ofantliga jättepelare har invändigt en vindeltrappa, som förer till Belvederens topp, hvarest en gång Adrians ryttars'aty höjde sig. Janusbågens ruiner, hvars helt och hållet afrisna prakt, endast låter igenkänna sig på strukturen och de många nischer, hvaruti statyerna stodo, fängsla oss mindre, än kejsar Nervas forum, änskönt till hälften uppslukadt af fabriker och lifvets vanliga företeelser, hvars dvärgskepnader emellertid, så snart vi hunnit genom de gammalromerska murbågarne, få vika tillbaka för herrligheten af de praktfulla canalerade pelarne och ett sällsamt, många våningar högt, fyrkantigt torn med långa, ovala fönsteröppningar. Snart träder oss tillmöte en ofantlig rund byggnad med utomordentligt vackra friser, hvilken till hälften liknar en fästning och till hälften ett palats: det är Marcellus' theater. Visserligen stå endast dess murar kvar, men dessa hafva trotsat tidens förstörande makt. Synnerligen gripas vi vid erinringen om Frälsarens svage blodsdömdare vid åsynen af det så kallade Pontii Pilati hus. En romersk inskrift, hvilken likasom ett band drager sig öfver hela façadens bredd, gifver dock härom ingen upplysning, och blott ordet *Maulius* är fullkomligt tydligt. Men också en hebreisk inskrift är att se, hvilken kanske låter sluta till denna romerska prætor i Judæa. I närheten finnas de herrliga

ruinerna jemte pelarne till ett Floratempel, och hvarest spåren af prestinnornas vestibul och våningar äro igenkänneliga.

Nära ruinerna af palatinska bryggan finnas storartade lemningar af ett Isistem-pel vid den egyptiska Mariæ-kyrkan, och en fornåldrig, ej mer igenkännlig byggnad, utstyrd med ovanlig lyx af friser, pelare och basreliefs.

Nu vandra vi in uti den romerska stads-labyrinten, förbi Octavias portik, hvars plats blifvit intagen af kyrkan S:t Angelo, till lemningarna af Pompejustemplet, beskåda nära Tiberstranden ett större, men icke så vackert Vestas tempel som det i Tivoli, och vända oss genom några gator till Pantheon, Roms yppersta prakttempel, hvilket icke blott segrat öfver tidens stormar, utan jemväl öfver sina gudars fall och inrymt sina jättelika rundhallar åt den kristna himmelens heliga gestalter. Ingenstädes känner man den gamla romerska verldstorheten lifligare, än när man uppstiger på de höga trapporna till dess praktfulla, af korinthiska pelare uppburna och med gesimsens och frontispiciens majestätiska fris försedda portik. Denna portik är i alla fall templets glanspunkt och dess högsta konst- och forntidsvärde.



PANORAMA,

i Ostindiska Huset.

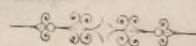
förefvisas för 3:dje gången

i dag Söndagen den 20:de April, Påskdag, kl. emellan 4 och 9 eftermiddagen. De vyer, hvaraf Panoramian består, föreställa: Köpenhamns Bombardement. — Stora Hångatorna i Götheborg. — Jordans Flod. — Christi Graf i Jerusalem. — Vesuvius. — Neapel. — Gustafsberg vid Uddevalla. — Öresund. — Götheborg. — Stora Kungsgatan i Brüssel. — Kullens fyr i Skåne. — Tunneln i London. — Köpenhamn. — Trollhätte fall.

Panoramian är utmärkt väl eklärerad med erforderligt antal ljus. Vid Entréen erlägges 16 sk. hko person, men för Barn och Tjenstefolk endast hälften.

Rättelser i N:o 15.

Sid. 115, Spall 4,	
Rad. 9 och 10 ofvanifrån, står: hittlytande	läs: betyttande
" 29 och 30 "	" under det, att
" 42 "	läs: under det att,
" 45 "	" förändringar
" 45 "	läs: förändringar,
" 45 "	" orsakers
" 45 "	läs: orsaker



En ny Fogel.

För kort tid sedan har genom herr Mansfield Parkins en ny fogel, *Balaeniceps Rex* blifvit bekant, som han hade fått från öfre trakten af Hvita Nilen och det till och med i tvenne exemplar hanne och hona. I storlek liknar denna fogel en stor Marabou, i det den är öfver 4 fot hög. Den har en sällsyntare skapnad än man funnit hos någon på många år. Näbb och hufvud äro utomordentligt stora: det förstnämnda hänvisar på hans släktskap med Pelikanen, under det att kroppen liknar Storkens. De mycket långa tårna hafva icke det ringaste spår af någon membranhud. Genom denna egendomlighet åtskiljer den sig från storken, tranan och hägern. Denna fogels föda skall bestå af stora ödlor och fisk. De skarpa skärande kanterna och den stora haken på näbbets spets gör den synnerligen skickad till dylik fångst. För någon tid sedan beskrefs och afteknades denna fogel för Zoologiska Sällskapet i London af ornithologen Gould, och derigenom hafva vi kommit i tillfälle att göra våra läsare bekant med densamma.



Balaeniceps Rex.

Från C. Petersens Lithografiska Inrättning och Boktryckeri har lemnat pressen.

FLASKAN.

Berättelse med 8 bilder af F. Naumann.

Pris för 4 ex. med 20 tvåspaltiga sidor text och 8 bilder, (i kulört omslag,) 8 sk. Bco. Då 8 exemplar tagas; erhålles det 9:de gratis.

Denna lilla skrift kan icke noggsamt rekommenderas till spridning bland allmänheten, ty så väl texten som de utmärkt vackra bilderna framställa fyllerilastens fasiligheter i hjert men sann dager, och torde för tjänstemän och husbönder vara lemplig at, begagna såsom ändamålsenlig gåfva åt deras underhafvande.

Erhålles portofritt med posten.



Mordet.

Nästa N:o utgifves den 27 April.

C. Petersens Officin, 1851.